

Küresel Güç Dengelerinde Dönüşüm ve ABD-Çin Rekabetinin Yükselişi

Dr. Ersin Sünbül
Ufuk Üniversitesi
İİBF. Uluslararası Ticaret ve Finansman
Bölümü

Giriş

21. yüzyılın uluslararası siyaset ve ekonomi gündeminde belki de en belirleyici eksenlerden biri, Amerika Birleşik Devletleri ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında şekillenen çok boyutlu rekabettir. Bu iki büyük güç arasındaki çekişme, yalnızca askeri ya da diplomatik alanla sınırlı kalmayıp, giderek daha belirgin biçimde ekonomi, teknoloji, üretim zincirleri, finansal düzenlemeler ve küresel ticaret kurallarını da kapsayan bir yapıya dönüşmektedir. Bu bağlamda, ABD-Çin rekabeti, Soğuk Savaş döneminin bipolar yapısından farklı olarak hem ekonomik karşılıklı bağımlılığı hem de sistemsel farklılıkları içinde barındıran bir “stratejik rekabet” formunda tezahür etmektedir.

Bu makalede, söz konusu rekabetin temellerini ve dönüşümünü anlamaya çalışırken, küresel ekonomik düzenin nasıl şekillendiğini, korumacılık ve liberalizasyon politikalarının tarihsel arka planını ve bu politikaların ABD ve Çin’in ekonomik stratejilerine nasıl yansıtıldığını ele alacağız. Ancak bu tartışmanın anlam kazanabilmesi için, öncelikle hem tarihsel bağlamı hem de küresel ekonomideki aktörlerin dönüşümünü göz önünde bulundurmak gerekir.

Günümüz küresel rekabetinin kökleri, aslında 20. yüzyılın ilk yarısındaki iki büyük savaş ve 1929 Büyük Buhranı gibi sarsıcı olayların ardından kurulan uluslararası ekonomik düzene kadar uzanır. 1929 krizinin ardından uygulanan katı korumacılık politikaları, dünya ticaretinin daralmasına ve ekonomik milliyetçiliğin yükselmesine yol açmıştır. Bu politikalar, ülkeler arasında güven kaybını artırmış, ekonomik blokları derinleştirmiş ve nihayetinde 2. Dünya Savaşı’na giden yolu hızlandırmıştır.

Savaş sonrası dönemde ise bu olumsuz tecrübelerden ders çıkaran başlıca ekonomik aktörler, daha istikrarlı ve iş birliğine dayalı bir dünya düzeni oluşturmak amacıyla yeni bir yapı inşa etmişlerdir. 1944 Bretton Woods Konferansı ile temelleri atılan bu düzen, sabit kur rejimi, uluslararası finansal denetim mekanizmaları ve ticaretin serbestleşmesini esas alan kurumsal yapılarla (IMF, Dünya Bankası ve GATT/WTO gibi) şekillendirilmiştir. Bu dönem, özellikle ABD’nin küresel liderliğinde, Batı merkezli ekonomik büyüme ve serbest ticaretin altın çağı olarak değerlendirilmiştir.

Bu Batı odaklı sistem içerisinde uzun süre periferide kalan Çin, 1978 sonrası Deng Xiaoping’in önderliğinde gerçekleştirdiği ekonomik reformlarla birlikte sahnede aktif bir oyuncu haline gelmeye başlamıştır. Merkezi planlamadan kademeli olarak piyasa odaklı modele geçen Çin, özellikle 1990’lardan itibaren doğrudan yabancı yatırımları çekme, ihracat kapasitesini artırma ve ucuz işgücü avantajıyla küresel tedarik zincirlerine eklenme gibi adımlarla dünya ekonomisinde belirgin bir ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Çin’in bu yükselişi, küresel ekonomik sistemin dinamiklerini değiştirmeye başlamış ve uzun süre hegemonik pozisyonda olan ABD için hem ekonomik hem de stratejik anlamda bir meydan okuma olarak algılanmıştır. Bu algı, yalnızca ticari dengesizlikler ya da sanayisizleşme korkusuyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda teknoloji transferleri, fikri mülkiyet hakları ihlalleri ve devlet destekli şirketlerin rekabet avantajları gibi konularla daha da karmaşık bir hal almıştır.

ABD ve Çin arasındaki ilişki, geleneksel rekabet tanımlarını aşan bir nitelik taşımaktadır. Zira bu iki ülke, birbirine sıkı ekonomik bağlarla bağlıdır. Çin, ABD’nin en büyük ticaret ortaklarından biridir; aynı şekilde ABD pazarı da Çinli üreticiler için hayati öneme sahiptir. Çin, ABD Hazine tahvillerinin en büyük alıcılarından biri konumundayken, ABD’li teknoloji firmaları da uzun yıllar boyunca Çin üretim gücünden ve tüketici pazarından büyük ölçüde faydalanmıştır.

Bu karşılıklı bağımlılık, rekabetin dozunu düşürmese de onu daha girift ve çok katmanlı hale getirmektedir. Örneğin, Trump dönemindeki yüksek tarifeler ve ticaret savaşları, kısa vadede maliyetleri artırmış ve bazı üretim hatlarının başka ülkelere kaymasına neden olmuş olsa da, tamamen bir kopuşu beraberinde

getirmemiştir. Bunun yerine, üretim modellerinde çeşitlendirme (diversifikasyon), stratejik otonomi arayışları ve yeni tedarik rotalarının geliştirilmesi gibi eğilimleri tetiklemiştir.

Bugün geldiğimiz noktada, ABD-Çin rekabeti yalnızca ticaret fazlası ya da kur politikaları gibi geleneksel ekonomik göstergelerle tanımlanamaz hale gelmiştir. Bu rekabet; yapay zekâ, yarı iletkenler, 5G teknolojileri, uzay ekonomisi ve dijital para birimleri gibi geleceğin stratejik alanlarını da kapsamaktadır. Çin'in "Made in China 2025" ve "Dual Circulation" gibi politikaları, yalnızca küresel değer zincirlerinde konum kazanma değil, aynı zamanda iç piyasayı güçlendirme ve teknolojik bağımsızlığı artırma hedeflerini de barındırmaktadır.

Benzer şekilde ABD de, "CHIPS and Science Act" gibi yasa tasarılarıyla yarı iletken endüstrisini yeniden canlandırmakta; kritik madenler, batarya teknolojileri ve ileri üretim alanlarında bağımsızlığını artırmaya yönelik adımlar atmaktadır. Tüm bu gelişmeler, küresel ticaretin serbestlik ve açıklık ilkeleriyle yönetilmesini zorlaştırmakta, korumacılığın yeni ve daha sofistike biçimlerini gündeme getirmektedir.

Bu makale, yukarıda ana hatlarıyla değinilen bu karmaşık ve çok boyutlu süreci tarihsel, teorik ve ampirik düzlemde irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, öncelikle korumacılık ve liberalizasyon politikalarının tarihsel gelişimi ele alınacak; ardından Çin'in küresel sisteme entegrasyon süreci ve bunun ABD ekonomisinde yarattığı yansımalar tartışılacaktır. Sonrasında ise doğrudan ticaret savaşları, döviz kuru politikaları, teknoloji alanındaki yaptırımlar ve alternatif bölgesel projeler üzerinden ABD-Çin ekonomik rekabetinin güncel seyri analiz edilecektir.

Ayrıca, bu sürecin yalnızca iki ülke arasında değil, küresel ekonomi üzerindeki sistemik etkileri de göz önünde bulundurularak, yeni ticaret düzenleri, finansal yönetim yapıları ve jeoekonomik stratejilerin evrimi gibi daha geniş bir perspektiften de değerlendirilecektir. Böylece, yalnızca bir rekabetin değil, aynı zamanda küresel düzenin dönüşümünün de izini süren bir analiz ortaya konacaktır.

KRİTİK EŞİK 1

Korumacılık ve 2. Dünya Savaşı Sonrası Seyri

Ticaretin tarihsel gelişimi boyunca, ülkeler zaman zaman ekonomik çıkarlarını korumak amacıyla dışa kapalı politikaları benimsemişlerdir. Korumacılık, bu bağlamda sadece bir ticaret politikası tercihi değil, aynı zamanda bir ulusal egemenlik aracı, sanayileşme stratejisi ve zaman zaman da bir siyasi pozisyon alışı olarak şekillenmiştir. Ancak korumacılığın küresel sistem üzerindeki etkisi, özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan ekonomik ve siyasi krizlerle birlikte daha belirgin ve yıkıcı hale gelmiştir.

1929 Buhranı ve Korumacılığın Radikalleşmesi

Korumacılık politikalarının küresel boyutta sertleştiği ilk kırılma, 1929 Büyük Buhranı sonrasında yaşanmıştır. ABD'nin 1930 yılında yürürlüğe koyduğu **Smoot-Hawley Tarifeleri**, ithalat vergilerini rekor seviyelere çıkararak dünya ticaretinde büyük bir daralmaya yol açmıştır. Bu politika, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok devleti misilleme tarifelerine yöneltmiş ve uluslararası ticaretin hacmini ciddi şekilde daraltmıştır. Dünya Bankası verilerine göre, 1929 ile 1933 arasında küresel ticaret hacmi yaklaşık %60 oranında gerilemiştir.

Bu süreç, yalnızca ekonomik resesyona neden olmamış; aynı zamanda ülkeler arasında karşılıklı güveni sarsmış, ekonomik milliyetçiliği körüklemiş ve otoriter rejimlerin yükselmesine zemin hazırlamıştır. 1930'lar boyunca uygulanan aşırı korumacı politikalar, küresel sistemin parçalanmasına, bloklaşmalara ve nihayetinde İkinci Dünya Savaşı'na giden sürecin hızlanmasına neden olmuştur. Bu deneyim, korumacılığın kısa vadeli ulusal kazançlar sağlasa bile, uzun vadede sistemik riskler doğurduğunu göstermesi açısından tarihin önemli bir dersidir.

Savaş Sonrası ve Yeni Liberalizasyon Arayışı

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, bu yıkıcı tecrübeden ders çıkaran galip devletler, korumacı politikaların yerine çok taraflı, kurallara dayalı ve serbest ticareti esas alan yeni bir küresel ekonomik düzenin inşasını hedeflemiştir. Bu bağlamda 1944'te toplanan **Bretton Woods Konferansı**, yeni sistemin ekonomik altyapısını şekillendirmiştir. IMF, Dünya Bankası ve sonrasında 1947'de kurulan **GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)** ile başlayan süreç, ülkeler arasında tarifelerin kademeli olarak düşürülmesi, ticaretin serbestleşmesi ve ekonomik bütünleşmenin teşvik edilmesini amaçlamıştır.

Bu liberal düzenin mimarı olan ABD hem askeri hem de ekonomik gücü sayesinde bu yeni sistemin liderliğini üstlenmiştir. Savaş sonrası dönemde Avrupa ve Japonya gibi bölgelerde yeniden inşa süreçleri için sağlanan **Marshall Yardımı**, aynı zamanda Amerikan mallarının ve teknolojisinin bu pazarlara entegre olmasını da

sağlamıştır. Böylece ticaretin serbestleştirilmesi, yalnızca kalkınma ve büyüme değil, aynı zamanda Batı dünyasında istikrarın sağlanması açısından da stratejik bir araç haline gelmiştir.

GATT'tan WTO'ya

GATT sisteminin 8 tur müzakeresi boyunca (özellikle Tokyo ve Uruguay Turları), tarifeler ciddi oranda azaltılmış, tarım, hizmetler ve fikri mülkiyet hakları gibi daha karmaşık alanlar da ticaret düzenlemelerine dahil edilmiştir. 1995 yılında GATT'ın yerini alan **Dünya Ticaret Örgütü (WTO)**, yalnızca tarifeler değil; aynı zamanda teknik standartlar, sübvansiyonlar, yatırım teşvikleri ve uyuşmazlık çözüm mekanizmalarını da içeren çok katmanlı bir ticaret rejiminin kurumsal zemini olmuştur.

WTO'nun getirdiği en önemli farklardan biri, kuralların daha bağlayıcı hale gelmesi ve ticaret uyuşmazlıklarının çözümünde yasal bir altyapının oluşmasıdır. Bu sistem, özellikle 1990'lı yıllarda Çin gibi yükselen ekonomilerin küresel sisteme entegre edilmesinde kilit rol oynamıştır. Çin'in 2001 yılında WTO'ya tam üyeliği, hem bu ülkenin küresel tedarik zincirine katılımını hızlandırmış hem de ABD ve Batı ülkeleriyle olan ekonomik bağları yoğunlaştırmıştır.

Neoliberal Uzlaşma İnisyatifi

1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca, Washington Uzlaşması olarak adlandırılan eko-politik kararlar, serbest piyasa reformlarını, özelleştirmeleri ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasını teşvik etmiştir. Bu süreçte küresel ticaret hacmi olağanüstü bir şekilde artmış, GSYH büyümesiyle paralel olarak doğrudan yabancı yatırımlar gelişmiş ve **“küreselleşme”** kavramı sadece ekonomik değil, kültürel ve politik bir olgu haline gelmiştir.

Bu dönem aynı zamanda çok uluslu şirketlerin altın çağını yaşadığı, sermayenin serbest dolaşımının küresel üretim zincirlerini derinleştirdiği bir zaman dilimidir. Ancak bu genişlemenin eşitsiz sonuçlar doğurması – örneğin Batı'da sanayisizleşme, işsizliğin artması ve gelir dağılımında bozulma – serbest ticaretin siyasi meşruiyetini sorgulatmaya başlamıştır. Özellikle 2008 Küresel Mali Krizi, bu düzenin kriz anlarında yetersiz kaldığını göstererek, alternatif ekonomik yaklaşımlara ve yeniden korumacılığa dönüş tartışmalarına zemin hazırlamıştır.

2008 Krizi Sonrası

2008 Krizi, neoliberal küreselleşmenin bir kırılma noktasına ulaştığını gösterdi. ABD'de ve Avrupa'da iş gücünün önemli bir kısmı küresel rekabet nedeniyle işsiz kalırken, eş zamanlı olarak Çin gibi yükselen ekonomiler büyümeye devam etmiştir. Bu eşitsiz gelişme, Batı'da popülist hareketlerin yükselmesine ve korumacı politikaların yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur.

ABD'de bu eğilim, özellikle 2016'da Donald Trump'ın başkanlık seçimini kazanmasıyla kurumsallaşmıştır. **“Make America Great Again”** sloganıyla yola çıkan Trump yönetimi, NAFTA gibi çok taraflı anlaşmaları sorgulamış, Çin'e karşı yüksek tarifeler uygulamış ve serbest ticaret düzenine meydan okumuştur. Bu yeni yaklaşım, sadece geleneksel korumacılığı değil, aynı zamanda **teknoloji ambargoları, yatırım kısıtlamaları ve stratejik sektörlerde millileşme** gibi daha sofistike korumacı politikaları da gündeme getirmiştir.

Korumacılıkta Jeoekonomik Yaklaşımlar

Günümüzde korumacılık, sadece yüksek tarifelerle sınırlı kalmamaktadır. Stratejik sektörleri koruma, ulusal güvenlik gerekçeleriyle yabancı yatırımlara sınırlama getirme, teknoloji transferini engelleme ve dışa bağımlı tedarik zincirlerini çeşitlendirme gibi yeni politikalar, çağdaş korumacılığın araçları arasında yer almaktadır.

Özellikle yarı iletkenler, yapay zekâ, savunma sanayii ve dijital altyapılar gibi kritik alanlarda, devletler doğrudan müdahale etmeye ve “jeoekonomik” yaklaşımlar benimsemeye başlamışlardır. Bu adımlar serbest ticaretin temel ilkelerine aykırı gibi görünse de ekonomik rekabetin stratejik bir mücadele alanı haline gelmesinin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

KRİTİK EŞİK 2

Çin'in Küresel Sistemle Entegrasyonu

Çin'in küresel ekonomik sisteme entegrasyonu, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren uluslararası ticaretin ve ekonomik güç dengelerinin en radikal dönüşümlerinden birini tetiklemiştir. Mao dönemindeki içe kapanmacı politikaların ardından 1978'de Deng Xiaoping liderliğinde başlatılan reform ve dışa açılma süreci, Çin'in uluslararası arenada yeniden konumlanmasının başlangıç noktası olmuştur. Bu süreç yalnızca Çin'in

büyümesini değil; aynı zamanda Batı'nın ekonomik stratejilerinin yeniden şekillenmesini, üretim zincirlerinin değişmesini ve jeopolitik dengelerin kaymasını da beraberinde getirmiştir.

Reform ve Açılım Politikaları

1978'de Deng Xiaoping'in "zenginleşmek ayıptır" anlayışını yıkan "sosyalist piyasa ekonomisi" kavramıyla başlattığı reform süreci, Çin'in modernleşme hamlesinin temelini oluşturdu. Başta tarımda kolektif sistemin kaldırılması, kırsal alanda özel girişimciliğe izin verilmesi ve ardından gelen sanayi reformları, ülkeyi büyük bir ekonomik dönüşüme soktu. 1980'lerin başında oluşturulan Özel Ekonomik Bölgeler (SEZ), yabancı sermaye çekmek ve dış ticareti canlandırmak amacıyla tasarlandı. Shenzhen, bu modelin en çarpıcı başarı örneği haline geldi.

Çin'in reform sürecindeki pragmatizmi, ideolojik değil işlevsel kararlarla şekillendi. Merkezî planlamayı terk etmeksizin piyasa mekanizmalarını kademeli olarak entegre eden bu "melez model," Çin'i hem sosyalist hem de kapitalist dünyanın avantajlarını sentezleyen benzersiz bir konuma taşıdı.

Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne Katılımı (2001)

Çin'in 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) katılması, yalnızca bu ülke için değil, küresel ekonomi için de yapısal bir dönüşüm anlamına geliyordu. Bu katılım, Çin'in uluslararası ticaret kurallarına uyum sağlayacağına ve pazarlarını daha da açacağına dair bir taahhüt olarak algılandı. Aynı zamanda Batı dünyasında, Çin'in liberal ekonomik kurumlara entegre oldukça daha demokratikleşeceği yönünde iyimser bir beklenti hâkimdi.

Ancak bu beklentiler, uzun vadede gerçekleşmedi. Çin, küresel sistemin kurallarını kabul etmekle kalmadı, aynı zamanda bu kurallar çerçevesinde kendi ulusal çıkarlarını önceleyen yeni bir oyun kurucu olarak yükseldi. Bu durum, Batı'nın özellikle ABD'nin, Çin'in entegrasyonunu hem ekonomik hem stratejik bir hata olarak görmeye başlamasına neden oldu.

WTO üyeliği sonrası Çin, düşük maliyetli emek gücü ve büyük ölçekli üretim kapasitesi sayesinde kısa sürede "dünyanın fabrikası" haline geldi. Çok uluslu şirketlerin Çin'e yönelmesi, sadece maliyet avantajı nedeniyle değil; aynı zamanda devasa iç pazar, altyapı yatırımları ve lojistik kolaylıklarla da ilgilidir. Apple, Nike, General Motors gibi dev markalar, tedarik zincirlerini Çin merkezli olarak yeniden yapılandırdı.

Bu süreç, **küresel değer zincirlerinin merkezinin Batı'dan Doğu'ya kaymasına** neden oldu. ABD'de ve Avrupa'da sanayisizleşme hız kazanırken, Çin sadece montaj değil, teknoloji geliştirme ve yüksek katma değerli üretim alanlarında da ilerlemeye başladı. Örneğin 2015 yılında başlatılan "**Made in China 2025**" stratejisi, Çin'in sadece düşük maliyetli üretim değil, aynı zamanda yapay zekâ, robotik, yarı iletkenler ve biyoteknoloji gibi alanlarda da küresel liderliği hedeflediğini göstermektedir.

Batı Ekonomilerinde Rekabet Endişesi

Çin'in bu yükselişi, Batılı ekonomilerde giderek artan bir "rekabet endişesi" yaratmaya başladı. ABD'de özellikle orta sınıf işgücü, Çin'e kaptırılan imalat sektörleri nedeniyle ciddi bir gelir kaybı yaşadı. 2016'da yayınlanan ve geniş yankı uyandıran **Autor, Dorn ve Hanson** çalışması (The China Shock), Çin'in ticaret artışının ABD'deki iş gücü piyasalarında ciddi istihdam kayıplarına ve sosyal huzursuzluklara yol açtığını istatistiki olarak ortaya koydu.

Bu durum, Donald Trump gibi siyasi figürlerin "Çin bizi soydu" söylemleriyle kitleleştiği ekonomik milliyetçiliğin temelini oluşturdu. Çin'in serbest ticaretin nimetlerinden yararlanırken kuralları esnettiği, fikri mülkiyet ihlalleri yaptığı, devlet sübvansiyonlarıyla rekabeti bozduğu gibi iddialar, Batı'daki korumacı eğilimleri körükledi.

Genişleyen Etki Alanı ve Kuşak ve Yol Girişimi

Çin'in ekonomik yükselişi, yalnızca üretim ve ihracatla sınırlı kalmamış, dış ekonomik etkisini genişletme stratejileriyle de desteklenmiştir. 2013 yılında Xi Jinping'in duyurduğu **Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative – BRI)**, Çin'in Avrasya, Afrika ve Avrupa'yı birbirine bağlayan altyapı ve lojistik projeleriyle küresel tedarik zincirlerinde hakimiyet kurma amacını açıkça ortaya koymuştur.

BRI, Çin için sadece bir ekonomik yatırım değil, aynı zamanda **jeopolitik bir genişleme stratejisidir**. Limanlar, demiryolları, enerji hatları gibi altyapı yatırımlarıyla Çin, partner ülkelerin dış ticaretini domine ederken, aynı zamanda borçlanma ve bağımlılık ilişkileri üzerinden siyasi nüfuzunu da artırmaktadır. Bu durum, ABD ve Avrupa tarafından "borç tuzağı diplomasisi" olarak eleştirilmiştir.

Dijitalleşme ve Teknolojik Yükseliş

Çin'in küresel etkisini artırdığı bir diğer stratejik alan ise **teknoloji ve dijitalleşme**dir. Huawei, ZTE, Alibaba, Tencent gibi teknoloji devleri yalnızca iç pazarda değil, Afrika'dan Latin Amerika'ya kadar uzanan geniş bir alanda dijital altyapı kurulumlarında rol oynamaktadır. 5G altyapısı, yapay zekâ uygulamaları ve dijital ödeme sistemleri konusunda Çin'in sunduğu maliyet-etkin çözümler, Batılı alternatiflerin önüne geçmektedir.

Bu yükseliş, aynı zamanda bir **teknolojik hegemonya mücadelesini** de beraberinde getirmiştir. ABD'nin Huawei'ye yönelik yaptırımları, TikTok'un yasaklanma girişimleri ve Çinli çip üreticilerine getirilen ihracat kısıtlamaları bu çatışmanın belirtileridir. Bu durum, ticaretin sadece ekonomik değil, aynı zamanda stratejik ve güvenlik boyutları olan bir alan haline geldiğini açıkça göstermektedir.

Dengelerin Değişimi: Çin ve Çok Kutuplu Düzen

Bugün gelinen noktada, Çin yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda finansal, teknolojik ve siyasi açılardan da Batı'ya meydan okuyan bir süper güç adayıdır. Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB), dijital yuan girişimi ve bölgesel ticaret anlaşmaları (örneğin RCEP), Çin'in mevcut kurumlara alternatif yapılar inşa etme çabasını göstermektedir. Bu çaba, Batı merkezli liberal ekonomik düzenin sorgulanmasına yol açmakta, çok kutuplu ve daha rekabetçi bir küresel düzenin işaretlerini vermektedir.

KRİTİK EŞİK 3

ABD'nin Tepkisel Korumacılığı ve Yeni Ekonomik Milliyetçilik

21. yüzyılın başlarında küreselleşmenin ivme kazanmasıyla birlikte ABD, serbest ticaretin en büyük savunucularından biri olarak küresel liderliğini pekiştirmiştir. Ancak Çin'in hızla yükselerek küresel ticaret ve üretim sistemlerinde dominant bir aktöre dönüşmesi, bu süreci tersine çevirmeye başlamıştır. Özellikle 2008 Küresel Finans Krizi sonrasında Batı'da ortaya çıkan ekonomik eşitsizlikler, sanayisizleşme ve orta sınıfın daralması gibi yapısal sorunlar, liberal ekonomik düzene yönelik tepkileri artırmıştır. Bu bağlamda **ABD'nin korumacılığa yönelmesi**, yalnızca ekonomik bir tercih değil, aynı zamanda siyasi ve stratejik bir zorunluluk olarak belirlemiştir.

Yeni Korumacılığa Dönüş

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin küresel ekonomi vizyonu, Bretton Woods kurumları, serbest ticaret anlaşmaları ve çok taraflılık üzerinden şekillenmiştir. Ancak Çin'in bu sistem içindeki yükselişi, ABD'nin liderliğini tehdit eder hale gelmiştir. 2010'lu yılların ortalarından itibaren, özellikle sanayi ve teknoloji sektörlerinde Çin ile yaşanan rekabetin derinleşmesi, ABD içinde korumacı eğilimleri yeniden canlandırmıştır.

Bu bağlamda **korumacılığın yeniden yükselişi**, sadece klasik tarifeler ya da gümrük duvarları üzerinden değil, aynı zamanda ulusal güvenlik, teknoloji güvenliği, istihdam politikaları ve jeoekonomik stratejilerle de gerekçelendirilmiştir. Bu çok boyutlu yeni korumacılık dalgası, ekonomik milliyetçilikle harmanlanmış bir "stratejik korumacılık" biçiminde gelişmiştir.

Çin Şoku ve Orta Sınıfın Krizi

2001 yılında Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesinin ardından, ABD'nin imalat sektörü ciddi kayıplar yaşamıştır. 2016 yılında yayınlanan ve ekonomi literatüründe önemli yer tutan "**The China Shock**" (Autor, Dorn & Hanson) çalışması, Çin ile artan ticaretin ABD'de yaklaşık 2 milyon sanayi işini ortadan kaldırdığını ortaya koymuştur. Özellikle Rust Belt olarak bilinen sanayi bölgelerinde işsizliğin artması, düşük ücretli hizmet sektörünün yükselmesi ve sosyal güvenlik ağlarının zayıflığı, geniş bir ekonomik huzursuzluğa yol açmıştır.

Bu durum yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyo-politik sonuçlar da doğurmuştur. İşini kaybeden ve ekonomik olarak dışlanan kitleler, geleneksel siyasi elitlere olan güvenini kaybederken, popülist söylemlere açık hale gelmiştir. Bu çerçevede Donald Trump'ın 2016'daki başkanlık zaferi, sadece siyasi bir değişim değil, aynı zamanda küreselleşmeye yönelik kitlesel bir isyanın sembolü olmuştur.

US Trump Dönemi ve Korumacılıkta Paradigma Kayması

Donald Trump'ın "America First" sloganıyla şekillenen dış ticaret politikası, ABD'nin uzun süredir benimsediği serbest ticaret paradigmasından açık bir kopuşu temsil etmektedir. Bu dönemde alınan başlıca adımlar şunlardır:

Çin'e yönelik yüksek gümrük tarifeleri (yaklaşık 370 milyar dolarlık ürüne %10-25 arası vergiler)

Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (TPP) çekilme

Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın (NAFTA) revize edilerek USMCA'ya dönüştürülmesi

Avrupa Birliği ve diğer ticaret ortaklarına yönelik çelik ve alüminyum tarifeleri

Bu politikalar, klasik tarifeci korumacılıktan öte, **jeoekonomik bir mücadele stratejisi** olarak görülebilir. ABD'nin amacı yalnızca ticaret açığını azaltmak değil, aynı zamanda Çin'in teknoloji transferlerini zorlaması, devlet sübvansiyonlarıyla piyasa bozucu rekabet yaratması ve fikri mülkiyet ihlallerine karşı koymaktır.

Ekonomik Milliyetçilik

ABD'nin korumacı refleksi, 2020'li yıllara girilirken yalnızca ticaretle sınırlı kalmadı. Özellikle teknoloji alanında Çin ile yaşanan hegemonik rekabet, **yeni ekonomik milliyetçilik** olarak adlandırılacak bir eğilimin önünü açtı. Bu yeni yaklaşımda:

Huawei, TikTok, ZTE gibi Çinli teknoloji firmalarına yönelik yaptırımlar

Yarı iletken teknolojilerinin Çin'e ihracatının yasaklanması

ABD merkezli çip üreticilerinin Çin'le işbirliklerinin sınırlandırılması

"CHIPS and Science Act" gibi stratejik sanayi destekleri

gibi politikalar öne çıktı. Bu hamleler, sadece ekonomik değil, aynı zamanda **ulusal güvenlik** kaygılarıyla da gerekçelendirildi. Çin'in dijitalleşme hamlesinin küresel ölçekte yayılması, ABD tarafından bir güvenlik açığı olarak değerlendirilirken, dijital hegemonya mücadelesi tüm şiddetiyle su yüzüne çıktı.

ABD'nin 2020 sonrası benimsediği politika çerçevesinde, **stratejik özerklik** kavramı ön plana çıktı. Bu anlayış doğrultusunda enerji, ilaç, çip, yeşil teknolojiler gibi stratejik sektörlerde **yerli üretimin teşviki**, arz güvenliğinin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılması temel hedefler haline geldi.

Örneğin, 2022 yılında çıkarılan **Inflation Reduction Act (IRA)** ile temiz enerji ve elektrikli araç üretimine yönelik milyarlarca dolarlık sübvansiyonlar devreye alındı. Aynı şekilde, "Buy American" politikası ile kamu ihalelerinde yerli ürün kullanımına öncelik verilmesi sağlandı. Bu politikalar, **piyasa mantığına değil, ulusal çıkarlara** dayalı bir ekonomik planlamanın geri döndüğünü göstermektedir.

Ticaretin Siyasallaşması ve Korumacılığın Küreselleşmesi

ABD'nin bu dönüşüm süreci, sadece iç politikayla sınırlı kalmayıp küresel ticaret mimarisinde de derin etkiler yarattı. Çin'e karşı alınan önlemler, Avrupa Birliği, Japonya, Güney Kore gibi ülkeleri de taraf olmaya zorladı. Teknoloji transferleri, kritik madenlerin kontrolü, tedarik zincirlerinin yeniden yapılandırılması gibi konular, artık sadece ekonomik değil **jeopolitik karar alanları** haline geldi.

ABD'nin **"friendshoring" (dost ülkelerde üretim)** stratejisi, Çin'e bağımlılığı azaltırken aynı zamanda güvenilir partnerlerle yeni üretim merkezleri kurmayı hedeflemektedir. Bu da Vietnam, Hindistan, Meksika gibi ülkelerin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Ancak bu yeniden yapılanma süreci, küresel enflasyon, maliyet artışı ve üretim verimliliğinde düşüş gibi riskleri de beraberinde getirmektedir.

ABD'nin korumacılaşma yönelimi bazı yapısal eleştirilerle karşılaşmaktadır:

Tüketici maliyetlerinde artış: Gümrük tarifeleri, ithal ürünlerin fiyatlarını artırarak özellikle düşük gelirli tüketicileri olumsuz etkileyebilir.

Ticaret ortaklarıyla gerilim: Avrupa Birliği, Kanada ve Meksika gibi müttefiklerle bile tarifeler ve sübvansiyonlar üzerinden çatışmalar yaşanmıştır.

Küresel serbest ticaret düzenine zarar: ABD'nin kurucusu olduğu serbest ticaret sisteminden sapması, uluslararası ticaret hukukunu ve kurumlarını zayıflatmaktadır.

Korumacılıkta Yeni Normlar

Sonuç olarak, ABD'nin Çin'in yükselişine karşı geliştirdiği tepkisel korumacılık ve ekonomik milliyetçilik, yalnızca geçici politikalar değil, **yeni bir ekonomik paradigma değişiminin işaretleridir**. Bu paradigma, küreselleşmenin artık mutlak bir iyi olarak görülmediği, ekonomik güvenlik, stratejik özerklik ve teknoloji kontrolü gibi kavramların ticaret politikalarının merkezine oturduğu bir dönemi temsil etmektedir.

Bu yeni normalde, ABD yalnızca küresel liderliğini korumaya değil, aynı zamanda kendi iç bütünlüğünü ve ekonomik istikrarını yeniden inşa etmeye çalışmaktadır. Ancak bu sürecin, küresel serbest ticaretin geleceği, çok taraflılık ve uluslararası iş birliği açısından ciddi sınamalar doğurduğu açıktır.

KRİTİK EŞİK 4

Çin'in Stratejik Karşı Hamleleri

ABD'nin tepkisel korumacılığı ve yeni ekonomik milliyetçilik stratejileri karşısında Çin, bu baskılara pasif bir şekilde yanıt vermek yerine **proaktif ve stratejik karşı hamlelerle** kendi kalkınma modelini yeniden tasarlamıştır. Bu karşı hamleler yalnızca ticaret politikasını değil; **sanayileşme, teknoloji transferi, dijitalleşme, altyapı diplomasisi** ve **bölgesel hegemonya** hedeflerini bütüncül bir biçimde içermektedir. Bu bağlamda, Çin'in ABD merkezli baskı politikalarına verdiği cevaplar, yalnızca savunma değil, aynı zamanda **alternatif bir küresel düzen teklifi** olarak da okunmalıdır.

Teknolojik Kendi Kendine Yeterlilik

Çin'in en kritik stratejik hamlelerinden birisi de 2015 yılında ilan edilen **"Made in China 2025"** (MIC 2025) programıdır. Bu plan, Çin'in uzun yıllar boyunca düşük maliyetli işgücü avantajıyla yürüttüğü **montaj odaklı sanayileşme modelinden**, yüksek katma değerli teknolojik üretime geçişini hedeflemektedir. MIC 2025'in başlıca hedefleri şunlardır:

Yarı iletkenler, havacılık, biyoteknoloji, yeni nesil bilgi teknolojileri, robotik, yenilenebilir enerji ekipmanları, ileri malzeme teknolojileri gibi 10 stratejik sektörde **küresel liderlik** kurmak.

Yüksek teknoloji sektörlerinde **yerli üretim oranını artırmak** (örneğin çip üretiminde %70 yerli üretim hedefi).

Teknoloji transferine bağımlılığı azaltmak ve **fikri mülkiyet geliştirme kapasitesini artırmak**.

ABD'nin Çinli teknoloji şirketlerine uyguladığı yaptırımlar (Huawei, ZTE, Hikvision vb.) bu stratejiyi sekteye uğratsa da aynı zamanda iç pazarda **ulusal markaların geliştirilmesini teşvik eden bir fırsata** da dönüşmüştür.

ABD tarafından kara listeye alınan Huawei ve ZTE gibi firmalar, dışa bağımlılığı azaltmak için iç pazara ve Asya-Afrika pazarlarına yönelmiştir. Huawei, 5G altyapı sistemlerinde kendi yonga setlerini (Kirin serisi) üretme kapasitesini artırarak **teknoloji milliyetçiliği** stratejisini somutlaştırdı. Aynı zamanda HarmonyOS gibi kendi mobil işletim sistemlerini geliştirerek Google ekosistemine olan bağımlılığı da azaltmaya çalıştı.

Bu strateji, Çin'in dijital egemenlik vizyonu ile de uyumludur. Çin hükümeti, veri güvenliği, dijital altyapı ve siber egemenlik konularını **jeopolitik bir mücadele alanı** olarak görmekte ve bu çerçevede kendi ekosistemini oluşturmaya çalışmaktadır.

Kuşak ve Yol Girişimi

Çin'in karşı hamlelerinin yalnızca teknolojiyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda **küresel altyapı ve yatırım stratejilerine dayandığını** görmekteyiz. 2013 yılında ilan edilen **Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative - BRI)**, Çin'in Asya, Afrika ve Avrupa'daki ülkelerle kurduğu **ticari, lojistik ve finansal bağları derinleştirmeyi** hedeflemektedir.

BRI'nin temel amaçları şunlardır:

Çin'in ihracat fazlasını emebilecek yeni pazarlar yaratmak.

Altyapı yatırımları ile bölgesel entegrasyonu artırmak.

Çinli firmalara yurtdışında operasyonel alan sağlamak (liman, otoyol, demiryolu yatırımları).

Alternatif bir küresel kalkınma modeli sunmak (ABD ve Bretton Woods sistemine karşı).

Bu girişim sayesinde Çin, **Sri Lanka'daki Hambantota Limanı, Pakistan'daki Gwadar Limanı, Afrika'daki demiryolu projeleri** ve **Doğu Avrupa'daki enerji yatırımları** gibi örneklerle ekonomik etkisini **jeopolitik bir güç projeksiyonuna** dönüştürmüştür.

Yuan'ın Uluslararasılaşması

Çin'in stratejik karşı hamlelerinden bir diğeri de **uluslararası finansal mimarideki Batı merkezli kurumlara alternatif** yapılar geliştirmek olmuştur:

Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB)

Yeni Kalkınma Bankası (NDB)

Yuan cinsinden ticaret anlaşmaları

Bu çabalar, küresel rezerv para olarak doların egemenliğini sarsmayı hedeflemektedir. Çin, özellikle enerji ve hammadde ithalatını yuan ile yapmayı teşvik ederek, **yuan merkezli bir bölgesel ticaret sistemini** hayata geçirmeye çalışmaktadır.

Yeni Rekabet Alanları

Çin'in stratejik karşı hamlelerinde öne çıkan bir diğer alan **yeşil enerji ve iklim teknolojileridir**. ABD'nin IRA ve CHIPS Act ile başlattığı stratejik destekler karşısında, Çin:

Lityum iyon batarya üretiminde dünya lideri konumuna gelmiştir.

Güneş paneli üretiminde küresel arzın %70'inden fazlasını sağlamaktadır.

Elektrikli araçlar (BYD, Nio, XPeng) ile Avrupa ve Asya pazarlarında hızla yayılmaktadır.

Bu gelişmeler, Çin'in yalnızca mevcut teknolojilere bağımlı bir ülke olmadığını, aynı zamanda **geleceğin teknolojilerinde yön belirleyen** bir aktöre dönüştüğünü göstermektedir.

Siber Egemenlik

ABD'nin teknoloji firmalarına uyguladığı yaptırımlara karşı Çin, **siber egemenlik** konsepti çerçevesinde dijital alanda da kendi duvarlarını örmeye başlamıştır. 2017 tarihli **Siber Güvenlik Yasası** ile birlikte:

Yabancı teknoloji firmalarının veri saklama zorunluluğu artırılmıştır.

İçerik kontrolü ve devlet denetimi güçlendirilmiştir.

“Çin İnterneti” kavramı küresel çapta tartışılmaya başlanmıştır.

Bu durum, internetin evrenselliğine karşı bir meydan okuma olarak değerlendirilmektedir. Çin, bu stratejiyle **dijital bağımsızlık** elde etmeye çalışırken, aynı zamanda dünya genelinde **otonom dijital rejimlerin** önünü açmaktadır.

Sonuç

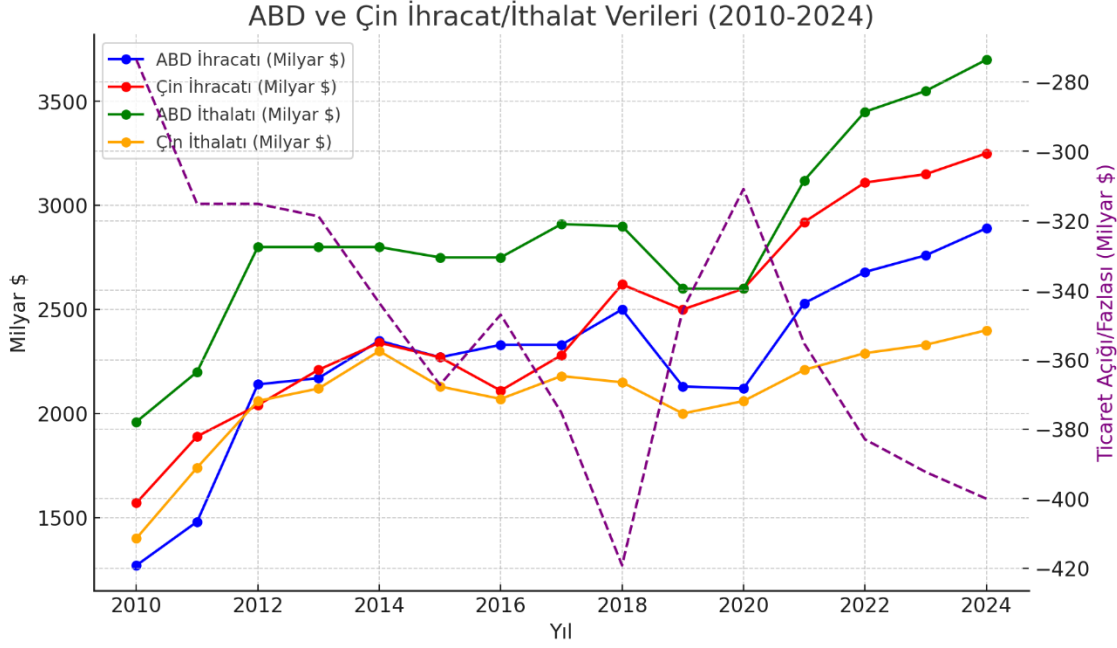
Çin'in ABD baskısına karşı geliştirdiği stratejik hamleler, klasik anlamda bir ticaret savaşı yanıtından çok daha fazlasını temsil etmektedir. Bu hamleler, **ekonomik bağımsızlık, teknolojik liderlik, jeoekonomik yayılma, finansal alternatifler** ve **dijital egemenlik** gibi çok katmanlı bir stratejik vizyonun ürünüdür.

Bugün gelinen noktada Çin, yalnızca küresel tedarik zincirlerinin bir parçası değil, aynı zamanda bu zincirlerin **yeni kurallarını koymaya aday** bir aktör konumundadır. Bu durum, ABD-Çin rekabetini yalnızca iki ülke arasındaki bir mücadele olmaktan çıkararak, **yeni bir küresel sistemin şekillendiği** tarihsel bir süreç dönüştürmektedir.

Kritik Eşik 5

ABD-Çin Ticaret Verilerinin Gösterdiği Eğilimler

ABD ile Çin arasındaki ticaret hacmi, sadece iki büyük ekonominin karşılıklı alışveriş düzeyini değil, aynı zamanda **küresel üretim zincirlerinin yeniden yapılanmasını, jeoekonomik bağımlılıkların dönüşümünü** ve **stratejik sektörlerdeki üstünlük mücadelesini** de yansıtan dinamik bir göstergedir. 2010'dan 2024'e uzanan dönemde, veriler ABD-Çin ilişkilerinin **ne tamamen kopabildiğini** ne de **eskisi gibi istikrarlı kaldığını** göstermektedir. Bu süreç, küresel ekonominin iki büyük gücü arasındaki **zorunlu bağımlılık (compelled interdependence)** yapısının hem sürdüğünü hem de kırılganlaştığını ortaya koymaktadır.

*2024 verileri tahminîdir ve yıl sonu itibarıyla güncellenebilir.

2010'lu yılların başında ABD-Çin ticaret hacmi, özellikle Çin'in 2001'de Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) tam üyelik kazanmasının ardından hızla artmaya devam etmiştir. Bu dönemde:

Çin, ABD'nin en büyük ticaret ortağı haline gelmiştir.

ABD ise Çin için en büyük ihracat pazarı olmamış, ama teknolojik ürünlerde kritik bir tedarikçi olmuştur.

Çin, düşük maliyetli ürün ihracatı sayesinde ABD pazarında büyük pazar payları elde etmiştir.

Bu yıllarda iki ülke arasındaki ticaret açığı ABD aleyhine büyümüş (Bkz Tablo, ABD ve Çin İhracat/ İthalat Verileri); 2016 yılı itibarıyla ABD'nin Çin'e karşı **ticaret açığı 350 milyar doları aşmıştır**. Bu durum, Donald Trump'ın başkan seçilmesinden sonra ticaret savaşlarına zemin hazırlayan en önemli göstergelerden biri olmuştur.

2018 yılında Donald Trump yönetiminin başlattığı ticaret savaşı, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerde ciddi bir kırılma yaratmıştır. Bu dönemde:

ABD, Çin'den ithal edilen yüzlerce ürüne %10 ila %25 arasında değişen tarifeler uygulamaya başlamıştır.

Çin, ABD tarım ürünlerine ve bazı sanayi mallarına misilleme vergileri getirmiştir.

Toplamda iki taraf da **yaklaşık 550 milyar dolarlık ürün** için tarife uygulamıştır.

Veriler bu dönemde ticaret hacminde geçici bir daralmayı ortaya koyar:

Yıl	ABD'nin Çin'den İthalatı	Çin'in ABD'ye İhracatı	ABD'nin Ticaret Açığı
2017	505 milyar \$	130 milyar \$	-375 milyar \$
2018	539 milyar \$	120 milyar \$	-419 milyar \$
2019	451 milyar \$	106 milyar \$	-345 milyar \$
2020	435 milyar \$	125 milyar \$	-310 milyar \$

Ancak burada dikkat çeken iki temel unsur vardır:

Ticaret hacmindeki düşüş sınırlı kalmıştır. Özellikle COVID-19 döneminde ABD, Çin'den medikal ekipman ve elektronik ürün ithalatını artırmak zorunda kalmıştır.

ABD-Çin karşılıklı bağımlılığı sınırlanamamıştır. Kritik ürünlerde (çip, lityum, nadir toprak elementleri, tıbbi malzemeler) karşılıklı ticaret zorunluluğu sürmüştür.

Biden yönetimi, Trump dönemindeki agresif tarifeleri bir nebze yumuşatsa da **stratejik alanlarda rekabetçi yaklaşımı sürdürmüştür.** "Friend-shoring" ve "decoupling" gibi kavramlar bu dönemin temelini oluşturmuştur.

ABD, **teknolojik ürünlerde Çin'e olan bağımlılığını azaltmak** için Güney Kore, Tayvan ve Vietnam gibi ülkelerle tedarik zinciri çeşitlendirmesine gitmiştir.

Çin ise ABD'ye olan ihracatını Avrupa, Afrika ve Güney Asya pazarlarına yönlendirme çabasına girmiştir.

Verilerde özellikle iki eğilim öne çıkmaktadır:

Toplam ticaret hacmi 700 milyar dolar civarında sabitlenmiş ancak ürün bileşimi değişmiştir.

Yüksek teknoloji ürünlerinde rekabet ve sınırlamalar artarken, temel mallarda (giysi, ev eşyası, tarım) ticaret sürmüştür.

Kategori	2019 Payı	2023 Payı	Açıklama
Elektronik Ürünler	%40	%35	ABD, Tayvan ve Vietnam'a yönelmiştir
Tarım Ürünleri	%15	%18	Çin'in ABD'den soya ve mısır alımı artmıştır
Nadir Toprak Elementleri	%5	%8	Çin, stratejik ürünlerde üstünlük sağlamıştır

Bu tablo, "**selective decoupling**" sürecinin hızlandığını, ama tam bir kopuşun hâlâ mümkün olmadığını göstermektedir.

Stratejik Alanlarda Karşılıklı Bağımlılıklar

ABD-Çin arasındaki ticaret verilerinde kritik olan yalnızca toplam hacim değil, aynı zamanda hangi ürünlerin ne derece vazgeçilmez olduğudur. Örneğin:

Çip sektöründe ABD firmaları (Qualcomm, Intel), Çin pazarına bağımlıdır. Çin, aynı zamanda bu çiplerin üretiminde kullanılan bazı nadir metalleri tek başına üretmektedir.

Lityum ve batarya tedarik zincirinde Çin, küresel hakimiyet kurmuştur.

Tarım ürünleri açısından Çin, ABD'den düzenli alım yapmazsa kendi gıda güvenliğini tehlikeye atabilir.

Bu örnekler, ABD-Çin ekonomik ilişkilerinin **sıfır toplam bir mücadele değil, stratejik çıkarların iç içe geçtiği bir alan** olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Ekonomik veriler, her ne kadar nesnel göstergeler sunsa da bunların arkasındaki siyasi stratejiler göz ardı edilmemelidir:

ABD, "**ekonomik güvenlik**" kavramını öne çıkararak ekonomik ilişkileri artık yalnızca kârlılık düzleminde değil, **ulusal güvenlik düzleminde** tanımlamaktadır.

Çin ise **ihracata bağımlı büyüme modelinden iç tüketime dayalı modele** geçmeye çalışmakta ve dış pazardaki risklerini çeşitlendirmektedir.

Bu bağlamda, ticaret verilerinin durağan görünümü aslında **büyük bir stratejik yeniden yapılanma sürecinin** göstergesidir.

Tüm bu gelişmelerden hareketle küresel aktörlerin aklında şu soru şekillenmektedir:

1944 sonrası ABD destekli kurulan dünya düzeninin sonuna mı gelindi?

Sonuç

ABD-Çin ticaret verileri, yüzeyde dalgalı bir grafik sunsa da altında yatan esas yapı **karşılıklı bağımlılığın şekil değiştirerek sürmesidir**. Tam bir kopuş mümkün görünmese de, taraflar birbirlerinin ekonomik baskı potansiyelini sınırlandırmak için **alan bazlı ayrışmalar (sectoral decoupling)** geliştirmektedir.

Bu durum, 21. yüzyıl küresel ekonomisinde “**birlikte rekabet etme (competitive coexistence)**” şeklinde tanımlanabilecek yeni bir paradigma doğurmakta, bu paradigma hem **kurumsal hem teknolojik** hem de **jeopolitik etkiler** yaratmaktadır.

Kaynaklar

- Asian Development Bank. (2023). *Belt and Road Initiative research*. <https://www.adb.org>
- Autor, D. H., Dorn, D., & Hanson, G. H. (2016). The China shock: Learning from labor market adjustment to large changes in trade. *Annual Review of Economics*, 8, 205–240. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080315-015041>
- Bown, C. P. (2020). How the United States marched the semiconductor industry into its trade war with China. *East Asian Economic Review*, 24(4), 349–388.
- Bown, C. P., & Irwin, D. A. (2019). *The WTO and the trading system: Past and future challenges*. University of Chicago Press.
- Brookings Institution. (2022). *U.S.-China economic competition: Pathways to de-escalation*. <https://www.brookings.edu>
- Cheng, L. K. (2020). Made in China 2025: Industrial policy, technological upgrading, and global trade. *Global Policy*, 11(2), 47–60. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12839>
- Congressional Research Service. (2023). *U.S.-China trade relations* (Report No. R45849). <https://crsreports.congress.gov>
- Danilin, I. V. (2020). The US-China technological war. In SPIN (Vol. 1155, p. 9148).
- Eichengreen, B. (2019). *Globalizing capital: A history of the international monetary system* (3rd ed.). Princeton University Press.
- General Administration of Customs of China. (2023). *Trade statistics*. <http://english.customs.gov.cn>
- International Monetary Fund. (2023). *IMF eLibrary*. <https://www.elibrary.imf.org>
- Kroeber, A. R. (2016). *China's economy: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Lardy, N. R. (2019). *The state strikes back: The end of economic reform in China?* Peterson Institute for International Economics.
- Liu, K. (2020). China's policy response to the China US trade war: An initial assessment. *The Chinese Economy*, 53(2), 158-176.
- MIT Observatory of Economic Complexity. (2023). *Trade data visualization*. <https://oec.world>
- Naughton, B. (2018). *The Chinese economy: Adaptation and growth* (2nd ed.). MIT Press.
- Office of the U.S. Trade Representative. (2023). *China trade relations*. <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china>
- Peterson Institute for International Economics. (2020). *Assessing the U.S.-China trade war*. <https://www.piie.com>
- Rodrik, D. (2018). *Straight talk on trade: Ideas for a sane world economy*. Princeton University Press.
- U.S. Census Bureau. (2023). *U.S. trade in goods with China*. <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>
- U.S.-China Business Council. (2023). *Annual trade report*. <https://www.uschina.org>
- World Bank. (2023). *World Development Indicators: Trade data*. <https://databank.worldbank.org/source/international-trade>

World Economic Forum. (2021). *Global value chains in a post-pandemic world*.
<https://www.weforum.org/reports>

World Trade Organization. (2023). *Trade statistics database*.
https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm